

منابع حدیث در اینترنت

حسن یوسفزاده

امروزه با گسترش روزافزون شبکه‌های اطلاع‌رسانی در سراسر جهان، فرصت دیگری در اختیار اندیشمندان و محققان اسلامی و مبلغان شریعت الهی قرار گرفته تا با استفاده مطلوب از این فرصت در نشر احادیث و معارف دین کوشا باشند. آنچه در این مسیر اهمیت زیادی دارد، شناسایی و بررسی فعالیت‌های انجام شده در این باره می‌باشد.

www.hawzah.net

۱. حدیث در پایگاه حوزه

The screenshot shows the homepage of Hawzah.net. At the top, there is a navigation bar with 'English' and 'فارسی' options. Below that is a search bar with a 'جستجو' (Search) button. The main content area is divided into several sections: 'مقالات' (Articles), 'کتابخانه' (Library), 'مقالات شخصی محققان' (Personal articles of researchers), and 'مجلات' (Magazines). Each section lists various topics and authors. On the right side, there is a sidebar with a login form, a 'نگارخانه' (Gallery) section, and a 'پرسش و پاسخ' (Q&A) section. The website has a clean, professional layout with a mix of text and graphics.

این پایگاه در کنار مطالب فراوان دیگر، بخشی را نیز به حدیث اختصاص داده است. در این پایگاه در هر موضوعی از جمله حدیث، از مشاوره کارشناسان علمی ویژه آن موضوع استفاده می‌شود. به همین دلیل، کلیه مطالب قرار گرفته در این پایگاه از اتقان کافی برخوردار است، هر چند این مطلب در مورد تعداد زیادی از پایگاه‌های شیعی نیز صادق است. اطلاعات مفید در مورد حدیث و علوم حدیث، سیر تاریخی حدیث، تدوین آن، جوامع حدیثی اهل سنت و شیعه، شرح و حال رجال حدیث و تعدادی از احادیث برگزیده، در پایگاه حوزه در دسترس می‌باشد.

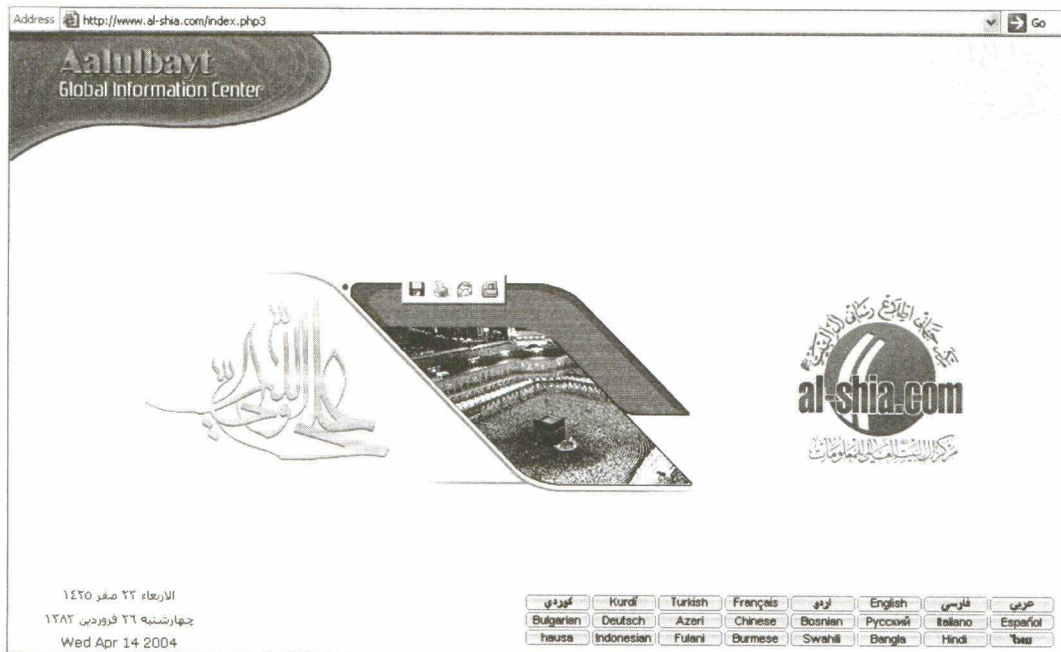

دوازده امام در منابع اهل سنت و نیز تعدادی کتاب و پایان نامه به صورت متن کامل اشاره کرد که در این پایگاه موجود است. به نظر می‌رسد با توجه به اختصاصی بودن این پایگاه به حدیث، منابع قرار گرفته در آن در حد انتظار نیست و امید است متصدیان دارالحديث، کاربران اینترنتی را بیش از این از دستاوردهای خود در زمینه حدیث و علوم مربوط به آن بهره‌مند سازند.

مؤسسه فرهنگی دارالحديث، اولین و بزرگ‌ترین مرکزی است که به صورت جمعی و تشکیلاتی در زمینه حدیث و تحقیق، تنظیم و نشر و آموزش آن فعالیت می‌کند. بیشتر کارهای این مرکز به حوزه‌های غیر اینترنتی مربوط می‌باشد. ولی در عین حال، بخشی از فعالیت‌های آن در معرض استفاده کاربران اینترنتی قرار دارد. به طور کلی، می‌توان به نشریات تخصصی مؤسسه دارالحديث؛ بخش ویژه امام علی، اهل‌بیت در قرآن و حدیث؛

پایگاه اندیشه قم در بخشی از فضای اینترنتی با گزینۀ امام حسین^(ع) ضمن آوردن مقالات و مطالبی در خصوص جنبه‌های مختلف زندگی امام حسین^(ع) و نهضت عاشورا، چهل حدیث در خصوص عزاداری آورده است و در گزینۀ دیگر با عنوان گلچینی از فرمایشات امام حسین^(ع) برخی از سخنان ایشان را ذکر کرده است.

علوم حدیث وجود دارد که در ذیل به عناوین برخی از آنها اشاره می‌شود: احتجاج طبرسی (۲ جلد)، الارشاد (۲ جلد)، الاستبصار (۴ جلد)، بحارالانوار (۱۰۷ جلد)، تهذیب الاحکام (۱۰ جلد)، سنن النبی الاکرم (ص) (۵ جلد)، عیون اخبار الرضا (ع) (۲ جلد)، اصول کافی (۸ جلد)، کنزالفوائد (۲ جلد)، مستدرک الوسائل (جلد ۱ و ۲)، من لا یحضره الفقیه (۴ جلد)، المحاسن (۲ جلد) و چند کتاب تک جلدی دیگر. مجموعاً در زبان عربی ۵۶۰ جلد کتاب در ۱۱ موضوع، و ۸ جلد کتاب حدیثی به زبان انگلیسی در این پایگاه قابل دسترسی است.

۲۵ جلد کتاب در زمینه حدیث و علوم حدیث همچون ۱۴ جلد میزان الحکمة، مسندنویسی در تاریخ حدیث، سیری در نهج البلاغه و صحیفه سجادیه از جمله منابع حدیثی موجود در این پایگاه است. گفتنی است که کتابخانه پایگاه مرکزی جهانی اطلاع‌رسانی آل‌البیت از غنی‌ترین کتابخانه‌های اینترنتی است که تنها در بخش زبان فارسی آن حدود ۲۵۰ جلد کتاب در ۱۴ موضوع جداگانه قرار گرفته است و اگر این پایگاه را به‌ویژه به دلیل ۲۴ زبانه بودنش جزو بزرگ‌ترین پایگاه‌های شیعی بدانیم، سخنی به‌گزاف نگفته‌ایم. در بخش عربی این پایگاه، ۱۸۵ جلد کتاب در موضوع حدیث و

بی‌شک، کامل‌ترین منابع حدیثی در این پایگاه قابل دسترسی است. این پایگاه علاوه بر دروس خارج اصول و فقه حوزه، منابع عظیمی از کتاب‌های حدیثی را در اختیار کاربران اینترنتی گذاشته است. از جمله آنها می‌توان به: ۱۰۷ جلد بحارالانوار، ۱۰ جلد مستدرک، سفینه البحار، ۳۰ جلد وسائل الشیعة، ۸ جلد الجامع الصحیحین، ۹ جلد المنتضی (شرح موطأ مالک)، ۷ جلد الاربعین فی حب امیرالمؤمنین، ۴ جلد الاستبصار، سنن النبی، تحف العقول، معانی الاخبار، کتاب الخصال، قرب الاسناد، امالی مفید، بصائر الدرجات و چند کتاب دیگر اشاره کرد. لازم است از دست‌اندرکاران پایگاه تشکر نماییم و این نکته را هم اضافه کنیم که افزودن امکان جستجو به‌ویژه در متن کتاب‌ها، موجبات استفاده هر چه بیشتر علاقه‌مندان را فراهم می‌آورد.

پایگاه امام علی که کامل ترین سایت درباره امام علی^(ع) است، در کنار اطلاعات نسبتاً کاملی در زمینه‌هایی مانند: اندیشه امام علی، سیره امام علی، امام علی در قرآن و سنت و فضائل امام علی، متن کامل کتاب الغدير را نیز در ۱۱ جلد ارائه نموده است. ترجمه نهج البلاغه عنوان دیگری است که شامل ترجمه‌های آقایان: آیتی، شهیدی و معادپنجاه می‌باشد. منهاج البراءة ابن ابی الحدید و شرح ابن میثم از جمله شرح‌های نهج البلاغه هستند که کاربران از طریق این پایگاه می‌توانند در پژوهش‌های خود از آنها استفاده کنند.

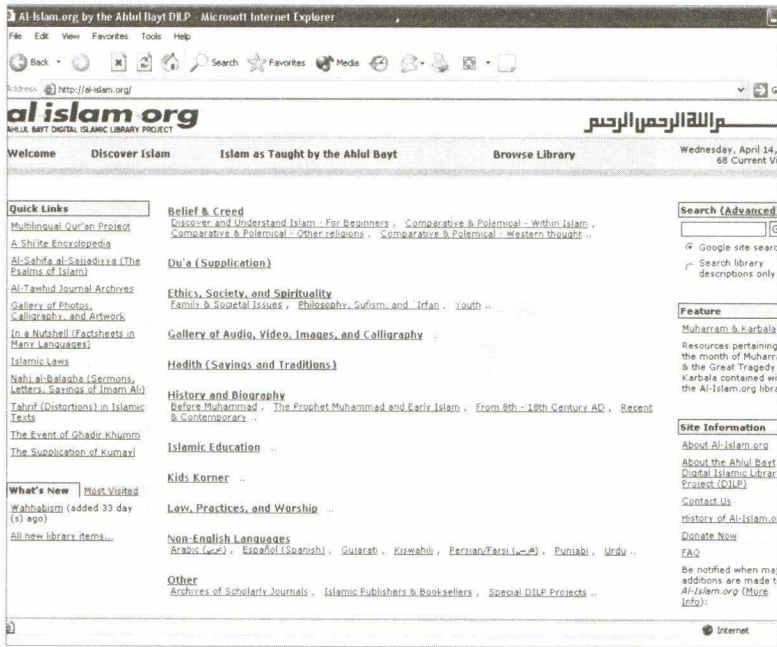

فشرده از طریق پایگاه الکوثر با نشانی ذیل قابل استفاده است:
www.al-kawthar.com/i.php
 همچنین به وسیله پایگاه الغدير می‌توان به متن کتاب الغدير دست یافت:
www.ghadir.org

www.islamicfeqh.org/al-gadir/al-gadirf.htm

مجموعه کتاب الغدير با تحقیق و چاپ مرکز تحقیقات اسلامی الغدير در ۱۱ جلد، در پایگاه دائرةالمعارف فقه اهل بیت قرار گرفته است. علاوه بر این، کتاب بحارالانوار (۱۰۴ جلد) به صورت فایل

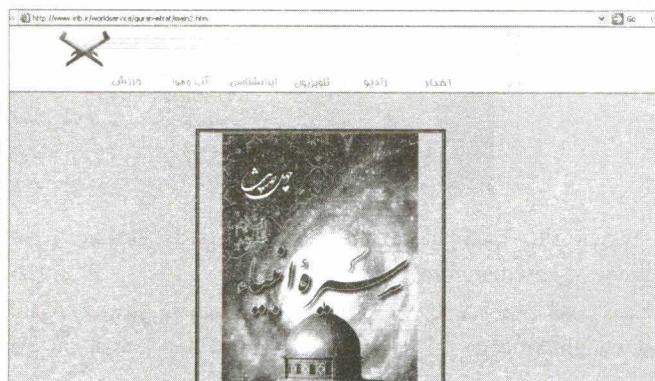
محتویات این پایگاه در زمینه حدیث عبارت است از: مجموعه‌ای از احادیث اهل بیت که به صورت موضوعی دسته‌بندی شده؛ معرفی اصول کافی؛ امالی شیخ مفید؛ شرح چهل حدیث امام خمینی؛ سیری در نهج البلاغه؛ معرفی و زندگی‌نامه برخی از رجال حدیث از جمله شیخ صدوق، شیخ مفید و مرحوم کلینی؛ متن کامل نهج البلاغه؛ سخنانی از حضرت فاطمه زهرا^(س)، امام علی و امام صادق^(ع)؛ گزیده اصول کافی؛ اهل سنت از دیدگاه شیعه و اهل تسنن که ترجمه کتاب حضرت آیه الله مشکینی است؛ معرفی تہذیب و استبصار شیخ طوسی؛ موقعیت شیخ مفید و گسترش کلام و فقه شیعه (ترجمه مقاله حضرت آیه الله خامنه‌ای). در مجموع می‌توان گفت که این پایگاه یکی از پایگاه‌های مهم و پر محتوا در زبان انگلیسی است.

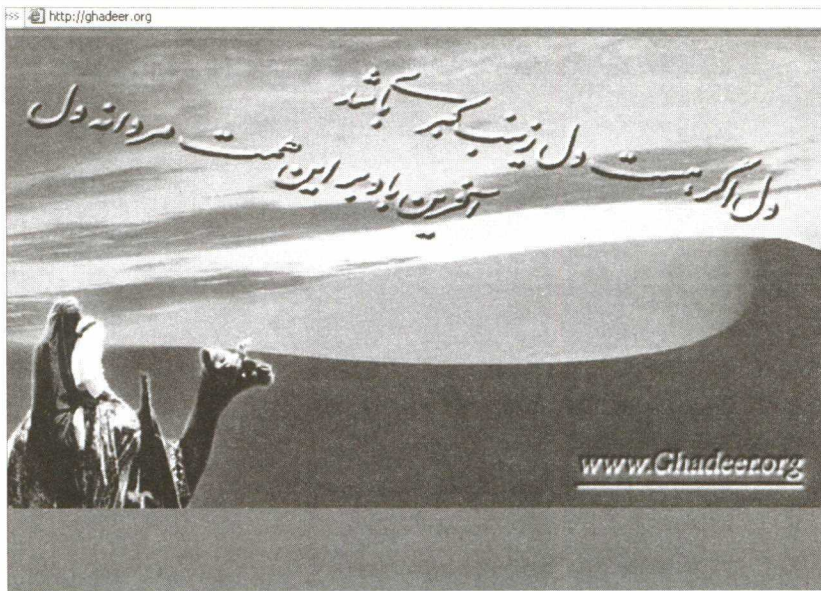

منابع حدیثی این پایگاه در اصول کافی (۸ جلد)، نهج البلاغه، صحیفه سجادیه و چند کتاب دیگر خلاصه می‌شود که امکان دریافت آنها نیز وجود دارد. این پایگاه همچنین دارای بخشی با عنوان پرسش‌ها و پاسخ‌هاست که در زمینه‌های مختلف به سؤال‌های کاربران پاسخ می‌دهد. یکی از گزینه‌ها عبارت است از حدیث که به چندین پرسش در مورد حدیث از جمله: منزلت حدیث در نزد شیعه، نظر اهل تسنن در باره حدیث غدیر، حدیث قدسی و کتب اربعه پاسخ گفته است.

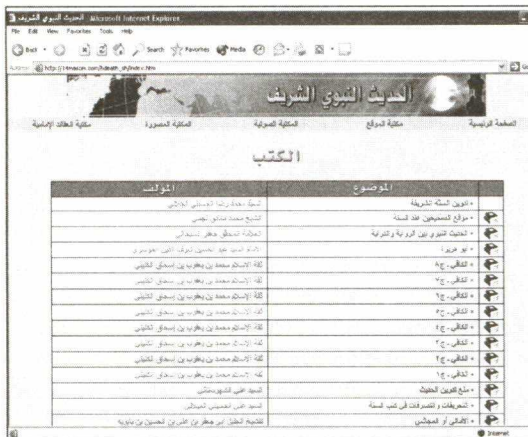

www.irib.ir/worldservice/quran/sirehanbia/3.htm پایگاه صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران در زمینه‌های با عنوان ائمه معصومین، چهل حدیث در زمینه سیره ائمه آورده است که به نظر می‌رسد هر کدام از این چهل حدیث‌ها خود یک کتاب باشند.

این پایگاه در مجموع مشتمل بر ۶۶ جلد کتاب روایی است. ویژگی این پایگاه آن است که بسیاری از کتاب‌های حدیثی را که با استفاده از منابع دست اول به صورت موضوعی دسته‌بندی و نوشته شده‌اند، در خود جمع کرده است. بسیاری از این کتاب‌ها در پایگاه‌های دیگر وجود ندارد؛ به عنوان مثال، در گزینهٔ چهل حدیث، شانزده موضوع مشاهده می‌شود که در هر موضوع چهل حدیث آورده شده است. علاوه بر آن، از هر کدام از چهارده معصوم چهل حدیث ذکر کرده است. اطلاعات این پایگاه به زبان فارسی می‌باشد.

حسن شیرازی؛ النبى^(ص) و مستقل الدعوة، مروان خلیفات؛ من هدی السیرة النبویة، شیخ کاظم سباعی.

در مورد معصومین دیگر نیز کتاب‌های مربوط به هر معصوم در صفحه‌ای جداگانه قرار گرفته است و افزون بر این، در کتابخانه این پایگاه چند کتاب حدیثی دیگر از جمله اصول کافی (۸ جلد) نیز موجود است.

شایان ذکر است که برخی از پایگاه‌ها در زمینهٔ اطلاع‌رسانی، فعالیت‌های مهمی انجام داده‌اند و بعضی از منابع موجود در پایگاه‌های اسلامی را به صورت موضوعی دسته‌بندی کرده‌اند؛ جستجوگر پایگاه‌های شیعی و راهنمای پایگاه‌های اسلامی دو نمونه از آنها هستند. در پایان پیشنهاد می‌شود با وجود اینکه

این پایگاه همان طور که از عنوانش پیداست، بیشتر مطالب خود را به چهارده معصوم^(ع) اختصاص داده است و در مورد هر یک از معصومین صفحه‌ای مستقل دارد که مطالب مختلفی دربارهٔ هر معصوم از جمله: زندگی‌نامه، سیره و سنت و وفات درج شده است. عنوان کتابخانه که در صفحهٔ مربوط به هر یک از معصومین قرار دارد، حاوی کتاب‌های حدیث از آن معصوم می‌باشد؛ به عنوان نمونه، در صفحهٔ حضرت رسول اکرم^(ص) عناوین کتب موجود به شرح ذیل است:

قیس من القرآن فی صفات الرسول الاعظم^(ص)، شیخ عبداللطیف بغدادی؛ الصحیح من سیرة النبى الاعظم^(ص) (۲ جلد)، علامه سید جعفر مرتضی عاملی؛ المواجهة مع الرسول و آله، استاد احمد حسین یعقوب؛ بین یدی الرسول الاعظم، محمد بحر العلوم؛ اخلاق النبى^(ص)، سامی بن حسن خضرة؛ السیرة المحمدیة، شیخ جعفر سبحانی؛ کلمة الرسول الاعظم، آية الله سید شهید

مطالب و منابع نسبتاً قابل توجهی در پایگاه‌های اسلامی در زمینهٔ حدیث ارائه شده است، اما عدم امکانات پژوهشی، از جمله نبود قابلیت جستجوی قوی در منابع موجود، موجب می‌شود بسیاری از کاربرانی که در پی مطلب خاصی هستند، نتوانند به‌آسانی به خواسته خود برسند. امید است برخی از پایگاه‌ها با راه‌اندازی جستجوگرها و دایرکتوری‌های قوی این کاستی را جبران کنند. ■

پی‌نوشت‌ها:

۱. وسائل الشیعة، ج ۲۷، ص ۹۸.